

FÖR STÅ ELSE RUM

NR 1.2022

65 KR

Misslyckade
uppgifter

Vingarnas
optimism

Världen i våra
begrepp

Optimism i
vardagen

Sigmund Kvaløy:
Människa och
natur, del 5

**TEMA:
OPTIMISM**

**EKOFILOSOFISK
TIDSKRIFT**

INNEHÅLL

NR 1, 2022

ARTIKLAR

Sida 4

Optimism och misslyckande. Får världen plats i vårs begrepp? Vingarnas optimism

KONSTPAUS

Sida 13

Ekopoesi och sufiska sägner.

ESSÄER OCH KÅSERIER

Sida 18

Optimism i vardagen. Organsimulatorn Törnrosa

FRÅN ARKIVET

Sida 24

Sigmund Kvaløy: Människa och natur, del 5

FÖRENINGEN FÖR EKOFILOSOFI

Sida 30

Bilder i tidskriften:

Open Source, Helmuth Klingenberg och Mikael Jedhamre

Forum för ekofilosofi, sommarträff, studiecirkel, verkstäder et c.

INLEDANDE ORD FRÅN REDAKTÖREN

VAD ÄR OPTIMISM..?

När vi ser oss runt i världen i dag så är det lätt att bli uppgiven. Miljökriser, sociala kriser, krig, orättvisor och fattigdom. Andreas Malm skriver i sin bok, "How to blow up a pipeline", att det lätt kan leda till en av två känslor; ilska eller defaitism. Han tänker att båda dessa känslor är motiverade och förståeliga, men att de ibland tar sig olyckliga uttryck. T. ex. som i Roy Scrantons bok "Learning to die in the anthropocene", där det förfäktas att vi i vår

kultur redan har tagit flera steg för långt för att kunna leva hållbart på Jorden, vi har förstört världen så pass att det finns ingen återvändo – ens om vi vänder om och förändrar vårt sätt att leva i dag – så det enda alternativet i dag är att vi måste lära oss hur vi ska leva i och med en förstörd värld.

Vad skulle vi säga om Scrantons världsbild - är den optimistisk eller pessimistisk? Och vad lägger vi i dessa två begrepp? Är de varandras motsatser? Utesluter de varandra, eller är optimism ett slags försvarsmekanism - eller kanske t.o.m. en motståndshandling? Måste vi kanske vara

optimister i dag, när framtiden ser så mörk ut? Är det ett sätt att hålla fast i nåt friskt i en annars sjuk värld?

Eller är optimism (och pessimism) ett specifikt uttryck för nåt i vårt sätt att leva i världen i vår kultur, en gestaltning i vårt förståelserum? Vad skulle det betyda, och hur skulle vi i så fall kunna se på saken på andra sätt?

Nu i vinter har vi diskuterat optimism i Forum för ekofilosofi, och här i årets första utgåva av Förståelserum presenterar vi ett axplock av tankar, idéer och reflektioner från våra samtal.

God läsning!

EN MISSLYCKAD UPPGIFT

— OM OPTIMISM OCH PESSIMISM

PIA SKOGLUND

Att säga något vettigt om optimism/pessimism visade sig vara en hopplös uppgift. Jag försöker men ingenstans hittar jag något meningsfullt att fylla begreppen med. De slinker iväg som en gemensam heliumballong till alldeles för höga höjder. Eller som en enda sladdrig plastpåse med en massa hål där mina försök till konkretioner ramlar ut i en stökig hög. Så det är bara att ge upp och lägga lite uppmärksamhet på det där som ligger i den urramlade högen. Felen och misstagen som mitt resonemang med stor sannolikhet innehåller hör till och kan kanske, med lite tur, leda till en annan plats.

"Mumintrollet betraktade det dystra landskapet och tänkte på hur rädd jorden måste vara när den såg det lysande eldklotet närma sig. Han tänkte på hur förfärligt mycket han älskade allting, skogen och havet, regnet och vinden, solskenet och gräset och mossan och hur omöjligt det vore att leva utan alltsammans."

Första kruxet: Jag kan inte frigöra mig från misstanken att begreppet optimism – och för den delen dess motsats, pessimism – inte är utan villkor. Hur jag än vänder och vrider på dem så framstår de som villkorade. kopplade till vad vi tänker är goda – eller dåliga - konkreta utfall i framtiden.

Men för att abstrakta adjektiv som bra eller dåligt, god eller ond, vacker eller ful skall vara begripliga måste de berätta lite mer om sig själva. Min kompis är optimistisk vad gäller teknikens möjligheter att lösa våra miljöproblem. Hon tycker att det blir bra. Själv förlitar jag mig på omöjligheten av samma projekt eftersom jag uppfattar det som både dåligt och ogörligt. Jag är optimist vad gäller det levandes förmåga att motsätta sig teknologiken. Så vi är båda optimister. Vi missade att ta itu med vad vi menar med att "lösa problemet".

Så vi har en lång väg att gå för att ens förstå vad bra, lyckat, gott betyder för var och en av oss. De odefinierade adjektiven verkar vara tomma påsar som kan innehålla nästan vad som helst. Optimism/pessimism? Gällande vad? Det gör det så svårt att använda begrepp som optimism eller pessimism?

Men kanske har jag helt fel. Det är kanske möjligt att optimism respektive pessimism snarare beskriver sätt att ta sig an livet på ett mer allmänt sätt. Nå sorts allmän tro eller misstro vad gäller vad som kommer att hända – eller inte. Nå sorts tillit eller brist på densamma.

"Jag är räddad igen, svarade Snorkfröken glatt och tog fram sin spegel för att se om den hade gått sönder."

Nästa krux: Det är svårt att komma ifrån att både optimism och pessimism också kräver tidsligt avstånd. De är beroende av en (tänkt) framtid. Och det är också svårt att komma ifrån att de förväntningar vi har på den tänkta framtiden i sin tur formas av det vi håller för sant vad gäller människorna och livet. Är det därför de framstår som så abstrakta? Begreppen verkar ha mycket lite att göra med den mångfald och de olika skalor där vårt levande pågår.

Det där pågående levandet har så lite med heliumballonger att göra.

Det har inte förmågan att lyfta så långt över platsen där vi är och det vi är. Även om språket gör sitt bästa för att få oss att lyfta emellanåt. Levandet är nog mycket mer konkret och förvirrat än så. Sorgen över händelserna i Ukraina och en väns död byts snabbt till glädjen över skatornas vårbus i lönnen, till ilskan över den svinhala, dåligt underhållna, livsfarliga vägen till jobbet, till oron för nya kärnkraftverk, till den djupa tillfredsställelsen över den underbara låten som vi äntligen fick till, till irritationen när den gamla katten kissade på fel ställe igen, värmen i hjärtat när barnbarnen ringer och vill hänga med mig. Och så tillbaka till Ukraina och livets utsatthet. Och skatorna. Och en film med coola biljakter.

Och pelletspannan. Och protokoll och dagordningar. Och ögonblick av ingenting. Och våldet. Och så där håller det på.

Allt detta är så begripligt, sammanhängande och konkret i jämförelse med heliumballongen. Det verkar så hopplöst svårt att försöka sammanfatta alltsammans i begreppsparet optimism/pessimism.

Sista kruxet: Optimism och pessimism är, som alla dualismer och i än starkare grad dikotoma motsatser, beroende av sin motsats för sin begreppsliga existens. C.G. Jung sade nån gång att vi lever i *enantingen/eller*-kultur vilket inte duger för att beskriva världen och oss själva. Han föreslog möjligheten att vidga det hela till *både/och*. Vilket såklart öppnar världen en smula. Men det verkar också otillräckligt. Dualismer är i en mening en sorts generaliseringar. Även om de inte är i samma division som första klassens generaliseringar som till exempel "alla" eller "hela tiden" (eller som i tyvärr ofta i sammanhang där problem ska "lösas"; "människan", "barnen", "naturen", "glesbygden") så är till syvende och sidst dualismer ganska grova förenklingar som effektivt döljer mångfald och förändring och låser fast både tid, rum, tänkande och varande. Uttrycker de dessutom radikala dikotoma motsatser, så avkrävs vi att välja sida på en i förväg noggrant ordnad spelplan där vi bara kan spela på en enda sida. Eftersom språket har stängt dörren till *både/och* så blir det lätt att vi anstränger oss med att lista ut vilka vi är så vi ska passa på den givna spelplanen. Men tänk om vi kunde dra Jungs förslag en bit till? Kan det istället för *både/och* vara möjligt att välja bort hela spelplanen inklusive staketet runt den? Kan svaret varavarken/ellernär jag får frågan om vilket lag jag spelar i? Skulle det kunna öppna för det *därnågoting helt annatsom* vi kanske är i stort behov av? En reservation är på plats här: Dikotomier kan såklart, i enstaka fall, vara verkliga, ha real existens. Men alltför ofta rör det sig om språkliga konstruktioner som sammanfattar och förenklar, som hindrar oss att göra den levande och levda mångfalden möjlig att erfara och uttrycka. Kan då möjligtvisvarken/ellertvinga oss att göra världen mer verklig, mer konkret, tvinga oss att ge upp och erkänna att vi är motsägelsefulla, obegripliga och osäkra. Kanvarken/ellerkanske bli en väg ut ur den omöjliga och ofta alienerande konflikt som abstraktioner och generaliseringar gärna för med sig.

Så blev det alltså. Jag klarade inte att fylla begreppen optimism/pessimism med en för mig begriplig mening. Så det är väl bara att ge upp inför mångfalden, den ständiga rörelsen överallt, min otillräckliga kunskap och det jag ännu inte kan veta. Det funkade nog att leva hyfsat med det. Det får i alla fall duga.

FÅR VÄRLDEN PLATS I VÅRA BEGREPP? – OM OPTIMISM OCH ILLUSIONER

MIKAEL JEDHAMRE

Jag har alltid sagt att ekofilosofin gör mig

optimistisk. Särskilt idén om förståelserum, som säger att det finns olika sätt att se på och gestalta världen, som i sin tur tar sig uttryck i olika sätt att leva med och i den. Varför gör det mig optimistisk? För om det finns olika sätt att gestalta världen (som inte är sanna eller falska, bara olika – men kanske olika bra på att gestalta världen), så betyder det att *vårt* sätt att leva med och i världen – *vårt* förståelserum – bara är *ett av många*. Kanske oändligt många, levande och icke-levande, på olika platser och i olika kulturer. Och om det finns (och har funnits) andra sätt att gestalta – leva med och i – världen än vårt (för jag skulle hävda att det är vi, i vårt förståelserum, som håller på att förstöra världen) så skulle det betyda att det finns alla möjligheter i världen för oss att välja andra sätt att leva. Och om vi väljer att möta och lyssna på de som lever i andra förståelserum i dag så skulle de kunna ha viktiga saker att lära oss – om sina sätt att leva, och också om oss själva och vårt sätt att förhålla oss till världen.

Vad säger optimism om vårt förståelserum?

Så på det sättet är jag optimist. Men samtidigt är jag inte helt säker på vad det här ordet "optimist" betyder, eller innebär. För är det inte ett ord som har uppstått i just vårt förståelserum? Och är det inte ett begrepp som är präglad av sitt dualistiska förhållande till pessimism? Utan pessimism, ingen optimism liksom? Och är det här, i sig själv, kanske problematiskt?

Eller, kanske inte problematiskt, men värt att se på närmare. För vi säger ju gärna att vi är optimister – i själva verket är det nästan nåt ofint i vår kultur att vara pessimist. Och som sagt, jag brukar kalla mig själv optimist. Men jag skulle också kunna fråga – varför gör jag det? Är det ärligt och uppriktigt, eller kanske snarare en försvarsmekanism? Är det en motståndshandling? Känner jag att jag måste vara optimistisk i ljus av en framtid som ser ganska mörk ut? Är det ett sätt att hålla fast i något friskt i en annars sjuk värld? Och – i så fall, finns det andra, och bättre, sätt att göra det på?

En fråga vi skulle kunna ställa oss är om optimism (och pessimism) är nåt som finns i alla mänskliga kulturer – och i alla förståelserum? Eller har andra människor, i andra förståelserum, andra sätt att se på världen de lever i? Kort sagt, vad måste finnas på plats i ett förståelserum för att optimism ska kunna existera som idé och begrepp?

Individ, självständighet och agens

Jag tänker att ett begrepp som optimism vid första anblick säger tämligen mycket om hur vi lever i vårt förståelserum. Det säger bl. a. nåt om vårt förhållande till *individen* och dess möjlighet till *handling*, eller *agens*. Om vi inte hade en syn på människan som full av handlingsmöjligheter, så hade optimism varit omöjlig. Vi måste kunna göra nåt med vår livssituation för att kunna vara optimistiska. Om vi var beroende av andra förutsättningar än oss själva, så hade optimism inte varit meningsfull på samma sätt. Tänk om vi sa att "jag är optimistisk, jag ska låta trädet i skogen göra mitt liv bättre". Alltså inte jag själv, men trädet. Eller ekorren, eller älven, eller stjärnorna. Då skulle vi, i vår kultur, kanske säga att vi har gett upp vår agens, alltså vår förmåga att handla självständigt.

Och det är ju en spännande fråga i sig själv, vad innebär det att handla självständigt? Det är en idé, som vi säger passar in och fungerar i vår individualistiska världsbild – men hur står den idén egentligen sig mot en värld, där vi måste andas, dricka vatten och äta mat samt skapa alla möjliga slags förbindelser till andra varelser (människor och "mer-än-människor") för att kunna leva? Har dessa inget att säga för hur jag ser på min agens och sätt att handla i världen? Varför skulle jag egentligen inte låta trädet i skogen göra mitt liv bättre?

I somliga förståelserum är det just snarare tvärtom – träden, ekorren, älven och stjärnorna har en stor roll att spela i våra liv, och de har också sina egna liv, sin egen vilja till handling och agens. Somliga säger till och med att det är just djuren (och växterna, och alla andra varelser) som lär oss om världen, hur den fungerar och förser oss med kunskap om den. Hur skulle ett sånt sätt att se på världen (och de andra som lever i den) fungera för oss, i vår värld av individer, självständigt handlande och agens? Med saker och föremål som är skapade av och för människor – och kunskap, som är skapad av och för människor. Hur skulle t. ex. Arkimedes och da Vincis (eller Elon Musks) uppfinningar ses på i ljuset av en sån världsbild?

Dualism och förutsägbarhet

Och vad har optimism att göra med det vi ofta ser som dess motsats, pessimism? Vi i vårt förståelserum vill ju ofta gestalta världen vi lever i som *dualistisk* – som bestående av ljus och mörker, gott och ont, positivt och negativt. Och, såklart, optimism och pessimism.

Dessa motsatspar, säger vi, ska säga nåt om världen *som den är*, men gör de verkligen det? Eller säger de snarare nåt om oss som har funnit på dessa motsatspar? Finns det andra sätt att gestalta verkligheten än genom dessa – eller några – motsatspar? Och varför har de egentligen uppstått?

Läser vi av vårt förståelserum så kan vi se att dessa motsatspar, och hela den dualistiska världsåskådningen, stammar från den grekiska kultursfären, med Platon och Aristoteles i spetsen. De delade upp världen i den synliga och osynliga (eller fysiska och icke-fysiska) världen, liv och död, kropp och själ – idéer som inkorporerades i religioner som kristendom och islam, och så togs upp av de (religiösa) vetenskaparna i renässansen och de rationalistiska filosoferna, som Descartes och Kant.

Men måste världen gestaltas på det sättet? Och är det helt oproblematiskt i sig själv? För är det inte så att alla våra stora världsreligioner (som ju också bygger på den här dualismen) förutsätter att världen är nåt dåligt, som ska undvikas (i bästa fall) eller måste förstöras och gå under – för att bereda plats för en ny, och mer verklig, Gudsvärld?

Vi ser det t. ex. i hinduismen, där den här världen vi lever i kallas *maya*, en chimär och sinnenas värld, som vi ska befrias från för att komma till *moksha*. Och vi ser det i kristendomen, där Jesus ska ha sagt till sina lärjungar att vi ska bortse från den här världen, och alla som lever i den, för att kunna fokusera på den ”riktiga” världen, som är Guds värld.

Och är vår vetenskapliga världsbild så väldigt annorlunda? I den har vi övertagit den religiösa världsbilden – bara att vi nu istället kallar världen, som inte är av Gud (eller maya), *naturen*, den icke-mänskliga världen, som är en skådeplats för allt liv som är (som filosofen Hobbess säger) ”fruktansvärt, brutalt och kort”. Och Descartes hävdar vidare, liksom Jesus och de andra världsreligionerna, att det är nåt speciellt med oss människor, och kanske är vi inte alls en del av naturen – och därför ska vi inte ta hänsyn till den, eller vi ska t. o. m. härska över den, ”lägga naturen på sträckbänken och tortera henne, pina ur henne sina hemligheter”, som Francis Bacon sa. (Descartes gjorde ju också just det, för sina studenter spände han fast levande hundar på ett operationsbord och skar upp deras magar, samtidigt som han sa till studenterna att de inte skulle lyssna på hundens skrik av smärta, för den kan inte känna smärta på riktigt, den är som en ”klocka” som tickar.)

Poängen här är att vi människor, i vårt förståelserum, inte ser oss själva som en del av världen, och världen är heller inte en del av oss. Därför är det möjligt för oss att ställa oss över den, eller observera den från en objektiv ståndpunkt, och lära oss om den på ett sätt som kräver att vi gör just det. På så vis, genom att häva oss över den (och själva bli som Gud?) kan vi få kunskap om den, och lära oss dess ”hemligheter”. Och det är inte en världsbild som uppstår ur intet. Eller, skulle jag hävda, en världsbild som alls är nödvändig (vilken hemsk sak att behöva säga!) och – *och det är viktigt* – heller inte delas av alla människor i världen. Det finns otaliga kulturer, och andra förståelserum, där det här sättet att tänka skulle vara otänkbart (bokstavligt talat, du skulle inte komma på en sån tanke alls – för varför skulle du det?).

En annan sak som både den religiösa och vetenskapliga världsbilden delar är idén om framtiden som *förutsägbar*. För att kunna få kunskap om världen, eller för att ens kunna observera den, och på så vis utröna dess ”lagar”, måste vi se på det som händer i den som Descartes gör med sin ”klocka”. Allt som händer i världen måste gå att förutsäga, och beskriva, *innan det har hänt* – och det måste gå att förutsäga av oss människor, på de sätt vi har möjlighet till. Vi måste kunna ”genomskåda” världen för att erkänna det vi då ser som kunskap om den.

T. ex. säger vår vetenskap att när du testar en hypotes, som ska säga dig nåt om världen, så måste ditt utforskande och dina experiment kunna upprepas, och du ska kunna få samma resultat hela tiden, för att de ska räknas som god kunskap. Det betyder att vi, redan innan vi har börjat studera den, har sagt att världen måste svara på samma sätt hela tiden - och då finns det liten plats för spontanitet, subjektivitet eller ens liv, för det är då nåt oförutsett eller oväntat kan hända. ”Fågeln måste dödas för att vara kvar i handen”, skriver den samiske poeten Nils Aslak Valkeapää, och det ligger nog mycket i det. För vad är det som alltid ger samma svar eller handlar, gör och lever på samma sätt, oavsett situation? Det som är dött, eller det som har blivit dödat. Så världen måste dödas (figurativt, eller kanske bokstavligt) för att vår vetenskap (och vi) ska få kunskap om den. Det betyder inte att världen är död, men att vi har valt att gestalta den på det sättet i vårt förståelserum.

Tänk om vi skulle säga det samma om människor, att det enda sättet vi kan få kunskap om henne är att mäta, väga och räkna på henne!

Eller, ännu värre, genom att lägga henne på sträckbänken, tortera henne och pina ur henne sina hemligheter. (Var det kanske det vi gjorde med t. ex. samerna i rasbiologins tid? Då var det många vetenskapare som såg på ”naturfolk” som de såg på ”naturen”, som mer djur – klockor, maskiner – än människor.) Tänk om det inte fanns plats för subjektivitet, eller spontanitet, hos oss – hur skulle vi känna om det?

I andra förståelserum skulle vi kanske se världen – och alla människor i den – som oförutsägbar, eller i alla fall så pass komplex och nyanserad, att det inte är möjligt att få ”kunskap” om den på ett sånt sätt (eller, det skulle i alla fall inte vara en kunskap värd att ha). Eller så skulle världen inte ha några hemligheter, men skulle villigt och helhjärtat dela med sig av kunskap – om sig själv och om oss som människor – men då skulle vi behöva se på kunskap, oss själva, ja – hela världen, på ett annat sätt.

Får världen plats i våra begrepp?

Kanske själva idén om att kunna förutsäga vad som ska hända, och att ha ett mål med en handling, i sig själv är en problematisk del av vårt förståelserum? Eller i alla fall värd att ställa frågor till? I så fall skulle förmodligen idéer som individ, agens och, inte minst, vetenskap (men också, som vi har sett, religiösa föreställningar) måste värderas och tänkas om ett par gånger.

Vi tänker ju gärna att världen får plats i våra begrepp – eller, ännu hellre, speglar sig själv i dem. Att vårt språk, och våra ord, är så pass stora att de klarar att rymma hela världens komplexitet, och vi

fortsätter ofta säga det även när det inte ser ut som de gör det.

För vad är alternativet? Att erkänna att våra tankar, idéer - och särskilt våra språk - kanske inte är så storslagna som vi föreställer oss, eller klarar att uttrycka allt som finns av mångfald i världen? Ja, kanske. Eller såhär – ifall vårt förståelserum bara är ett sätt att se på, gestalta och leva med världen så skulle det betyda att tolka den utifrån våra begrepp och idéer är som att gå ”baklänges” in i ett rum, och kanske tappa fotfästet på tröskeln. För världen, som finns därute, är inte intresserad av våra ord och begrepp, den är alltför mångfaldig i sig själv för att vara det. Och det är ju i så fall en utmaning till oss, i vårt förståelserum – om vi lägger så mycket vikt vid våra ord, och vid vårt språk, och tror att de ska kunna säga oss nåt om världen, så kanske vi så att säga snubblar på mattan på väg in i den.

Och då skulle vi möjligtvis behöva hitta ett annat sätt att ”beskriva”, eller kanske bara leva med, världen – där ord och begrepp som optimism och pessimism skulle vara överflödiga, eller kanske helt onödiga. Kanske skulle de rätt och slätt ”gå upp i varandra” och upplösas helt?

Så finns då andra alternativ? Ja - tusentals säkerligen, om vi tänker oss att världen består av en mångfald av förståelserum, som har fundamentalt olika sätt att se på det här med språk, ord, begrepp och idéer. Eller vad en människa är - i förhållande till resten av världen. Och individer, vad handling är för nåt, och agens, dualism, och religion och vetenskap. Optimism och pessimism. Och kärlek, såklart.

VINGARNAS OPTIMISM PONTUS ÖRTENDAHL

Kanariefågeln, som med generationer av föregångare fötts upp i burar för att inpassas i andras förståelserum och själv blivit en del av det, längtar den efter att burens stålträdsdörrar skall öppnas?

Till vad? När dörrarna plötsligt öppnas bär vingarna även utanför och i rummet omkring. Men musklerna måste tränas för att krafterna skall räcka längre än till fönsterbrädan.

Men det var något i vingarnas utsträckta flykt som relaterade till ett omedvetet inre, som en gång skapades i mötet med Atlantens varma vindar hundratals generationer tidigare. Kanske fågeln känner lycka utan att veta varför? Och fastän den bara nått fönsterbrädan några meter bort har den kommit långt i synvändan. Som lockar och förskräcker. Återvända till burens trånga värld med garanterad fylld matskål, eller våga lita på vingarna? Fortsätta fågellivet utan vingarnas ledning och fortsätta tro att kanariefågelns sång finns för att motivera mat och vatten i skålar av stål? Att bygga bo i ett hörn av stålträdsvärlden som kan leda till nya stålträdsfåglar? Hur skulle du välja?

Att kasta dig ut i det yttre okända på grund av oidentifierbara, men starka, inre signaler. Att byta förståelserum. Som när silvertärnan första gången känner en lust, ett tvång, en befrielse i att börja sin flykt – mot vad? – så långt man kan komma på jorden! Från födelsens livgivande is och köld, över hav och tropiker, för att i is och köld hitta kärlekens ljuva nästen och först då uppleva avsikten.

Kanariefågeln känner målets dragningskraft, som varit fängslat och undertryckt i generationer. Vilket är målet? Det vet vi liksom tärnan när vi kommit dit. Naturen gav oss vingar och kompass – låt oss flyga.

Kanske fönstret öppnas – av vem? – och fågeln flyger ut. Känner för första gången i livet vindar röra i de små fjädrarna – vad är det som händer? – jag är inte en avgränsad existens, jag tillhör vindarna och solens strålar och regnet - vi är jag. Synvända – ett nytt förståelserum. På några ögonblick har jag mött buskar: härliga gömmor – träd: att i vila se ut över en enorm värld – vattensamlingar: livgivare... har detta alltid funnits några få meter från min bur? Eller uppstod de då fönstret öppnades?

Men fågeln känner sig hemma och tänker inte på hur han skall förmå överleva – se på fåglarna på fästet...Buren – Rummet – Naturen med sin himmel. Tre förståelserum att pröva sina vingar i. Och flykten blev annorlunda, och sången ljöd i nya tonarter och den gula fjäderdräkten lyste helt annorlunda i det nya konstverket. Fågeln hade börjat en färd i en annan värld, ett annat förståelserum. Men hade den styrts till en annan bur? Säkerligen om den själv valt. Säkerligen om någon annan valt. Men det var något som drev den att omedelbart breda ut vingarna då fönstret öppnade sig. Det var inte visshet om målet. Kanske var det lyckan av att känna de tunga bördorna från burens förståelseramar falla bort och de långa raderna av generationers förståelserum med varma och varliga vindar väcka de inre viddernas insikter och färdigheter.

Vågar vi flyga? Vågar vi lämna våra burar? Kan vi få kontakt med vår naturidentitet? Kan vi lämna vårt förståelserum? Kan vi skapa ett NYTT förståelserum med byggstenar från det gamla? Kan man bygga trähus med tegel? Vilka är drömslottets byggnadselement?

Från burens omedvetna pessimism med utbredda vingar och naturens kompass till den andra polen. Då behövs ingen optimism. Då är vi framme. Då finns inte liv eller död. Då är vi ett förståelserum utan tidmätning och jag-fokus. Då finns inga svar eftersom frågandet har upphört.

Men hur? Kanske genom att med både med kropp och medvetande skärskåda det förståelserumsom

hotar att förgöra jorden, livet och oss alla. Städa bort allt som får oss att tänka och handla så att vi alierar oss från vår och alltets existens. Vad leder det till att vi följer förståelserumsmyter om sådant som kunskap, jag, tid, gott/ont, rätt/fel, rent/orent, fint/snusk ..?

Håller det oss kvar i buren? Leder det oss tillbaka i buren när vi är i rummet utanför? Hur får vi kontakt med vår kompass? Kanske är källan till optimism det samma som att ha den kontakten? Att inse att vi redan är i räddningens förståelserum. Men hur skall vi inse? Hur skall vi längta till den andra polens livgivande värld, som till det yttre är förvillande lik vår? Fråga tärnan!

SOFIRESOR

VILL DU FÖLJA MED PÅ EN RESA MED EKOFILOSOFISKA INSLAG, SANTAL OCH DISKUSSIONER?

I ÅR ERBJUDER VI BL. A. GRÖNLAND, LETTLAND, TÅGLUFF I EUROPA, EN RESA I NEANDERTALARNAS TYSKLAND OCH ÖVERRASKNINGRESA.

LÄS MER PÅ WWW.SOFIRESOR.SE.

EN GAMMAL SÄGEN OM OPTIMISM OCH PESSIMISM I VÅR TID – FRITT EFTER EN SUFISK BERÄTTELSE PONTUS ÖRTENDAHL

En vis gammal man bodde i en stuga i bergen strax ovanför en liten by. Han odlade en liten plätt jord, nog för att räcka till mat för honom och hans katt. Han ägnade största delen av sitt liv åt att lära känna och träna upp alla de fysiska och andliga förmågor som kunde hjälpa honom att känna total närvaro. Berget, träden, bäcken, stugan och katten var inte några andra. Den gamle mannen samtalade ofta med ett olivträd som växte i en skrevla strax bredvid stugan och ibland gick han och katten till bäcken för att höra vad som sker i världen.

Människorna i byn, dit han sällan gick, betraktade honom som en underlig särpling, en däre som inte var en del av deras samhälle.

En dag fick den gamle mannen under ett samtal budskapet att inom kort skulle allt dricksvatten bli förgiftat, så att alla som drack av det skulle drabbas av vanskänne – som särskilt yttrade sig i tron att allt utom människor blivit förtingligade. Människorna som druckit vattnet skulle drabbas av ett alierande rus som först skulle ge dem det de trodde var lycka, för att sedan långsamt förgöra dem och resten av världen.

Men om man inte drack av vattnet skulle det efter en tid åter bli rent och drickbart utan fara.

Den gamle mannen började genast samla vatten i alla kärl han hade men också i urholkade trädstammar och skyddade bergskrevor. Sedan begav han sig ner till byn för att varna alla där för att vattnet snart skulle bli förgiftat och att de som drack av det skulle drabbas av vanskänne.

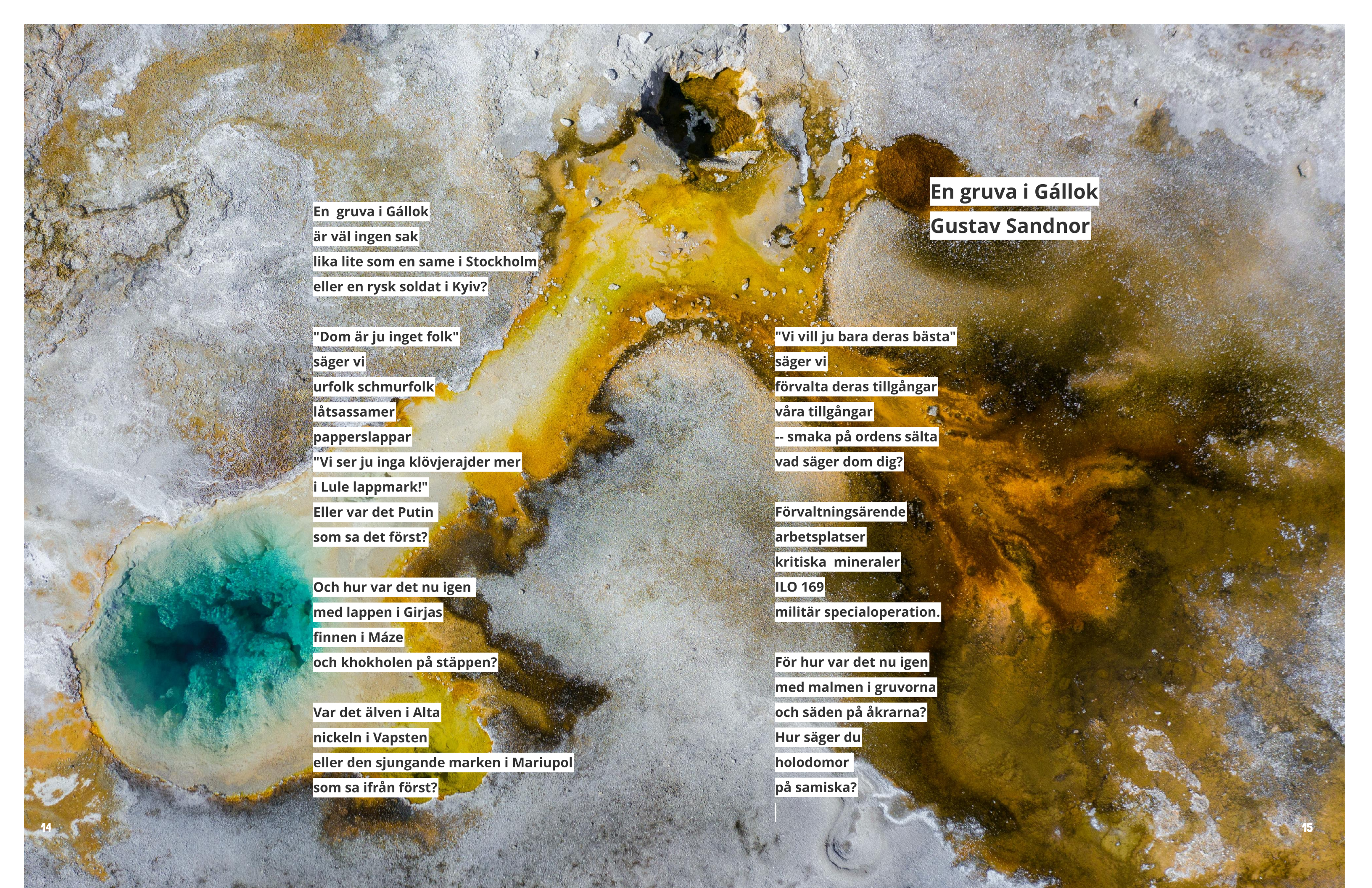
Nu insåg alla i byn att den gamle mannen hade tappat allt förstånd. De hade länge anat att så skulle ske och nu hade de fått saken bekräftad. De gjorde narr av den gamle mannen och avvisade hans uppmaning att samla vatten som nonsens. Mannen gick bedrövad hem till sin stuga och satte sig med katten i knät under olivträdet.

Efter en kort tid blev allt dricksvatten förgiftat, men den gamle mannen hade sparat så mycket av det rena vattnet att det räckte för honom och katten under lång tid.

Nere i byn drack alla av det förgiftade vattnet och drabbades av det vanskänne som den gamle mannen varnat för. Men ingen i byn märkte något särskilt, för alla hade ju druckit vanskennets brygd.

När den gamle mannen kom ner till byn märkte alla vilken totalförvrängd verklighet han levde i och gjorde ännu mer narr av honom. Man enades om att man måste hindra honom från att sprida sina irrläror och bestämde att han skulle isoleras uppe i sin stuga. Det hände dock att katten då och då dök upp nere i byn just i soluppgången.

Var finns optimismen och pessimismen i denna trakt? Blev mannen kvar i sin stuga? Kommer det ett renande vatten? Vilket förståelserum är du i? Har du sett katten i soluppgången?

En gruva i Gállok
är väl ingen sak
lika lite som en same i Stockholm
eller en rysk soldat i Kyiv?

"Dom är ju inget folk"
säger vi
urfolk schmurfolk
låtsassamer
papperslappar
"Vi ser ju inga klövjerajder mer
i Lule lappmark!"
Eller var det Putin
som sa det först?

Och hur var det nu igen
med lappen i Girjas
finnen i Máze
och khokholen på stäppen?

Var det älven i Alta
nickeln i Vapsten
eller den sjungande marken i Mariupol
som sa ifrån först?

En gruva i Gállok Gustav Sandnor

"Vi vill ju bara deras bästa"
säger vi
förvalta deras tillgångar
våra tillgångar
-- smaka på ordens salta
vad säger dom dig?

Förvaltningsärende
arbetsplatser
kritiska mineraler
ILO 169
militär specialoperation.

För hur var det nu igen
med malmen i gruvorna
och säden på åkrarna?
Hur säger du
holodomor
på samiska?

Ny EKOFILOSOFIKURS PÅ HOLA FOLKHÖGSKOLA

På Hola folkhögskola, mellan Kramfors och Sollefteå i Ångermanland, startar hösten 2022 en ny kurs i ekofilosofi. Syftet med kursen är att ge inblick i olika ekofilosofiska perspektiv som kan fördjupa förståelsen för vår tids olika kriser.

Kursupplägg

Kursen ges på distans med totalt åtta fysiska träffar, samt sju digitala videoträffar däremellan. Innehållet på träffarna utgörs av föreläsningar, gruppdiskussioner och reflektioner. Träffarna hålls på platser med koppling till de teman som tas upp på träffen. Exempelvis besöks Häxberget/Bålberget i Torsåker på träffen med temat makt och normalitet. Det blir också studieresor till norra Jämtlandsfjällen och Jokkmokk.

Kursansvarig är Linda Ellegaard Nordström, som tidigare haft kurser i ekofilosofi på Hola, samt undervisat i ekofilosofi på Karlstads universitet. Som gästlärare medverkar bland annat Pia Skoglund, Viktoria Klint och Mikael Jedhamre.

Kursinnehåll

- Introduktion till ekofilosofi, hur ämnet kan bidra till att fördjupa frågorna och förståelsen kring vår civilisations stora framtidsutmaningar.
- Olika perspektiv på miljöfrågornas kulturella och filosofiska rötter.
- Studier i ekofilosofins grundfrågeställningar, speglade i aktuella frågor som berör människans plats och roll på jorden i relation till sig själv och allt annat som lever här.
- Ämnet diskuteras i sin historiska kontext och dess utveckling följs fram till idag.

Ekofilosofins grundfrågeställningar handlar om frågor som människans relation till naturen och kulturen, kunskap, makt och normativitet. Ett särskilt fokus läggs vid kulturell förståelse – hur påverkas vår syn på ekofilosofins grundfrågor av det kulturella sammanhang vi befinner oss inom? Frågor

Mer information med kursplan och anmälan finns på hemsidan till Hola folkhögskola, www.rvn.se.

Frågor om kursen kan ställas till kursansvarig Linda Ellegaard Nordström linda.nordstrom@rvn.se, 070-2541148

OPTIMISM I VARDAGEN

ANNA–LENA BOHLIN

Behöver vi optimism? Är optimism hopp? Är det som yin och yang?

Behöver vi båda? Är optimism naivt? Hör optimism ihop med välmående? Mår vi bättre av att ha optimism som grundhållning? Är jag optimist?

Jag blev ombedd att fundera på ordet optimism och vad jag kände inför det. Det startade en hel hop med frågor. Jag ville titta lite på hur man förklarade optimism.

Vad är optimism?

På Wikipedia fanns några förklaringar:

En var, en filosofisk åskådning enligt vilken det finns mer gott än ont i världen.

En var, att tro generellt att människan är god och att de flesta situationer slutar bra.

En del tror att optimism rätt och slätt är motsatsen till pessimism. Någon ser ett halvt glas vatten framför sej, ser man optimistiskt på det är glaset halvfullt, ser man pessimistiskt på det är glaset halvtomt.

Några frågeställningar

Kan vi känna optimism i den värld vi lever i? Får vi känna optimism? Bör vi känna optimism?

Är optimism bara bra? Är pessimism bara dåligt?

Behövs det ett inslag av pessimism för att förändra och driva saker?

Kan för mycket optimism bli naivt och verklighetsfrånvänt?

Kan vi känna optimism i det lilla nära oss och pessimism i stora, världsfrågor och miljöfrågor?

Jag har nyss varit frivillig sjuksköterska på ett hotell på Spaniens Costa Blanca-kust. Där lyser solen nästan jämt. Där fanns inga större hot, utom Coronapandemin som lade lite sorti över stämningen.

Jag fick en timma tillsammans med det frivilliga prästparet att prata om optimism. Vi var en grupp på ca tolv stycken pensionärer i en ålder mellan 70–90 år. Det var intressant att höra vad de tänkte. Alla hade trotsat Coronapandemin för att få några veckor eller månader i soliga halkfria södern. Tillsammans med ca 100 andra.

Bara det lyste optimism för mej. De tyckte inte att världen skulle uttrycka bara optimism, utan pessimism ”skulle vi bli stående på stället”. Däremot kan optimism ge livslust och energi att gå framåt. Det är lättare att känna optimism när det är fråga om nära ting, som vi kan hantera, än stora svåra saker som vi inte kan styra över.

En annan sak som flera tog upp var realism. Det låg som en grund i resonemanget. Allt för mycket optimism kunde både vara naivt och verklighetsfrånvänt. Men i optimismen låg också hoppet, som aldrig skulle svika oss.

Det var en givande timma.

På detta hotell finns det en hårfrisörska, en fotterapeut och fysioterapeuter. Alla är väl utnyttjade av gästerna. Jag frågade fotterapeuten om varför hen trodde att så många ville ha behandling när de var på hotellet. Hen hade en känsla av optimism bland gästerna. Skönt med behandling Man blir tagen på, det är inte självklart i dessa tider. Fötterna ska se snygga ut i sandaletterna. En dam hade sagt, tänk om jag möter min livs kärlek här och inte är fin på fötterna. Det är optimism tycker jag. Men inte alls ovanligt där på Solgården. Optimism hör nog ihop med välmående vill jag påstå.

Och nog är det väl så att de flesta situationer slutar bra. Jag är nog en obotlig optimist, på gränser till naiv. Det är väl lov att vara optimist?

Men min optimism fick sej en törn när Putin nu gick in i Ukraina, det hade jag inte trott. På det viset var jag naiv.

Nu kanske ni undrar, när kommer ekofilosofin in i resonemanget?

Allt det här menar jag är ekofilosofi. Ekofilosofin behöver optimism, den behöver frågeställningarna. Den behöver en blandning av optimism, realism och ett snäv av pessimism för att driva frågorna framåt. Viktigt är också att känna igen osund optimism som gränsar till naivitet och verklighetsfrånvändande.

VISSTE DU ATT...

EKOFILOSOFI FINNS PÅ YouTube?

SÖK PÅ FÖRENINGEN FÖR EKOFILOSOFI
OCH TA DEL AV FÖRELÄSNINGAR, SAMTAL
OCH ANNAT!

"EKOFILOSOFISKA ICKE–UPPPFINNINGAR"

ORGAN– SIMULATORN TÖRNROSA PONTUS ÖRTENDAHL

Tillsammans med min affärspartner Mitsuyota har vi utvecklat vår patenterade organsimulator. Samarbetet visar att filosofi på ett meningsfullt sätt kan bidra till samhällets utveckling. Det gäller bara att omsätta de filosofiska tankarna i tekniska tillämpningar och lansera dem på ett effektivt sätt. Japanerna är vana att tänka i dessa banor. Nu skall vi samarbeta för mänsklighetens väl.

Vi är särskilt nöjda med namnet "Törnrosa" som för köparens tankar till ett romantiskt

uppvaknande bakom en skärm av rosor till ett nytt liv i en bättre värld. "Vill du bli taggad till ett nytt liv – koppla dig bara samman med Törnrosa!"

Människan är obetänksam. Tänker inte på att kroppen slits ner varje dag. Förstår inte att vi kan likna vår kropp vid en bil med en rad olika delar som slits då vi använder dem men som kan få mycket bättre hållbarhet om de vårdas rätt. I värsta fall kan de också bytas med lämpliga reservdelar.

Tyvärr har redan flera företag lagt beslag på den mänskliga eftermarknaden med produkter som stifttänder och leder i metall. Mycket mer är på gång i det segmentet med olycksbådande priskonkurrens och sämre lönsamhet. Vi har därför i stället vänt blickarna mot en annan sfär som på sikt (troligen kort) kan bli mycket lönsam. Inom sjukvården förekommer redan sådant som hjärt-lungmaskiner vid operationer och dialysapparater även för hemmabruk. Vi vill vidareutveckla denna ansats till ett fungerande koncept att användas i hemmamiljö. Jag står för idéerna och Mitsuyota för kapital och teknisk utveckling. Vi deltar båda i marknadsföringen och delar på eventuella vinster där jag får de moraliska och Mitsuyota de övriga.

En tredjedel av livet tillbringar vi sovande men vi tär ändå på kroppen. Vår första idé var att eliminera detta slöseri med våra liv. I stället för att slita på alla våra organ under natten kunde vi ersätta dem med tekniska lösningar, med dialys- och hjärt-lungmaskin som förebilder. Vi har, efter omfattande forskning och maskinutveckling, lyckats utveckla och tillverka en mera omfattande organsimulator som kortfattat fungerar så att du på natten sammankopplar såväl blodomlopp som andning med simulatorn. I maskinen finns komponenter som ersätter de funktioner som hjärta, lever, njurar, mjälte och en rad andra organ har och avlastar alltså kroppen som kan gå på sparlåga (alltså inte helt bortkopplad).

Apparaten är relativt stor och priset är högt men vi lovar ett minst 20% längre liv och 30–40% ser vi inte heller som orimligt, särskilt om man deltar i vårt program för kontinuerliga uppdateringar.

På grund av priset räknar vi med att den första marknaden kommer att bestå av framgångsrika män i den översta inkomstkvartilen. Eftersom simulatorn också behöver övervakning och skötsel har vi öppnat ett utbildningscenter för simulatorsköterskor som ligger i Osaka i Japan och heter Törnrosaskolan. I den första marknadsföringen säljer vi hela konceptet med organsimulator och sköterska och vänder oss då till särskilt kapitalstarka män som vill och har råd att kraftigt öka sin livslängd.

Med det kapitaltillskott som vår första modell ger arbetar vi nu vidare på en mer kompakt modell med väsentligt utökade egenskaper och som kan övervakas och uppdateras via vårt Törnrosacenter och alltså är nästan skötselfri. Bara att koppla in sig och njuta av ett förlängt liv. Simulatorn är lätt flyttbar och vi rekommenderar att den används vid alla tillfällen då användaren sitter under lite längre perioder tex vid Tv-tittande, datorsurfning och allmänt slösittande. Dessa aktiviteter kommer nu alltså inte att vara negativa för hälsan utan tvärtom bidra till ett väsentligt längre liv. Våra forskare på Mitsuyota menar att 50% längre är fullt realistiskt.

I en lyxmodell har vi lagt till en avgörande funktion som vi tror kommer att bli mycket efterfrågad och snart kommer att bli standard för varje modern människa. I denna modell analyseras blodflöde och andningsluft kontinuerligt. Simulatorn kan på så vis följa alla de inre organens funktion och omedelbart larma om några brister upptäckts. I en dyrare modell med avancerad dator och injektorutrustning kan flertalet problem lösas direkt eller via kontakt med Törnrosacenters medicintekniska grupp som är tillgänglig dygnet runt.

Med vår mest avancerade modell kommer du inte bara att spara din kropp när du är sammankopplad med Törnrosa utan också bli rekonditionerad. På morgonen kommer du att vakna med en friskare och förnygrad kropp!

Det är givet att sjukvårdsmyndigheterna är mycket intresserad av vår uppfinning. Vi räknar med att kostnaderna för den allmänna sjukvården skulle minska med ca 60% om minst 80% av befolkningen använder Törnrosa dagligen.

Flera regioner överväger redan att kraftigt subventionera inköp med förbehåll att man måste vara sammankopplad med Törnrosa minst 12 tim. per dygn. När marknaden börjar att bli mättad kommer vår viktigaste del av marknadsföringen till god nytta. Den avser också att ge en omfattande arbetsmarknad för humanister och samhällsvetare.

Innebörden är: "Har du noga tänkt över när du kopplar bort dig från Törnrosa?" Du förbrukar då en del av ditt livskapital på ett irreversibelt sätt. Är verkligen den tid du befinner dig bortkopplad värt detta? Kanske innebär den tid du obetänkt vandrar kring i lägenheten eller har förströdda samtal att du missar dina barnbarns bröllop eller nya vetenskapliga insikter om andra beboeliga planeter eller möjlighet till ett evigt liv.

Törnrosacenters specialutbildade och taggade livsmeningsanalytiker hjälper dig till väl genomtänkta beslut om när det är befogat att sarkoppla sig från Törnrosa och tära på livskapitalet. Under långa och djuplodande samtal vänder vi och vrider på alla aspekter av livet som kan vara värd att leva skild från Törnrosa.

Vi på Mitsuyota lyckönskar Dig som älskar Törnrosa till ett liv där varje enskilt slitage på kroppen är väl genomtänkt och motiverat. Vi instämmer i den amerikanske presidentens uttalande: "Att vara fri är att vara övervakad" och tillägger "...att vara parad med Törnrosa".

VILL DU SKRIVA I TIDSKRIFTEN?

**DU ÄR HJÄRTLIGT VÄLKOMMEN ATT BIDRA MED ARTIKLAR,
POESI, BILDER, OSV.**

**NÄSTA NUMMER HAR TEMA VALFRIHET OCH KOMMER
UT I JUNI 2022. DEADLINE FÖR BIDRAG ÄR 30 MAJ.**

**TA KONTAKT MED MIKAEL JEDHAMRE (MIKAEL.JEDHAMRE@GMAIL.COM)
FÖR MER INFO, OCH EVT. HJÄLP TILL ATT SKRIVA.**

EKOFILOSOFISK SOMMARTRÄFF I SVÅGA DALEN 17-19 JUNI 2022

**VI SAMLAS I VACKRA
SVÅGA DALEN, HÄLSINGLAND
OCH DISKUTERAR
EKOFILOSOFISKA FRÅGOR.
ALLA ÄR HJÄRTLIGT
VÄLKOMNA!**

**GRATIS FÖR FÖRENINGENS MEDLENNAR.
FÖR MER INFO, OCH ANMÄLAN:
HELMUTHKLINGENBERG@GMAIL.COM.
LÄS OCKSÅ MER PÅ HEMSIDAN.**

SIGMUND KVALØY: MÄNNISKA OCH NATUR

Ekofilosofiska fragment.

Här är del 5 av Sigmund Kvaløys bok "Ekologisk kris, natur och människa" från 1976. De första delarna publicerades i Förståelserum nr 1, 2, 3 och 4 2021, och de sista delarna blir publicerade i årets tidskrifter.

Sherpafolket vandrade in i Nepal från Tibet för cirka 400 år sedan. De bröt upp på grund av politisk och religiös förföljelse från mongoliskt håll. Det sägs att de hade mottagit ett heligt budskap om att slå sig ner i dalen söder om Tseringma - "Det långa lyckliga livets moder", det fjäll som också var målet för vår färd.

Allt flera tecken visar på att den västliga civilisationsformen har inbyggda mekanismer som idag driver mänskligheten mot undergång. Den accelerande rovdriften både på natur och människor vittnar om att vår civilisation och samhällsform kan visa sig vara "det kortvariga smärtfyllda livets moder". Sherpasamhället är "primitivt" - men i likhet med en del andra primitiva samhällen är det ett jämviktssamhälle. Ett samhälle i balans och fred, både människor emellan och mellan människorna och den natur som de är beroende av för att överleva. Kanske är det så, att de karga resursvillkoren och det hårda klimatet högt uppe i Himalaya har tvingat fram samarbete och ett demokratiskt förhållande i sherpafolkens småsamhällen, vilket också har medfört en sådan inställning till naturen, att de aldrig överbelastar den eller ödelägger dess ständiga självförnyelseförmåga.

Vi hade en del vaga föreställningar om denna aspekt - skillnaden mellan vår egen kultur och sherpafolkens - innan vi började vår färd till sherpafolkets heliga fjäll. Efterhand som vistelsen i byn Beding fortskred blev sherpafolkens samhällsform som lärdomskälla för västvärlden, präglad av ekokris, allt väsentligare för oss. Tseringma kom för oss att fungera som en symbol för jämviktssamhället - det positiva alternativet till vårt eget ohejdbara "tillväxtsamhälle".

Dagen efter vår ankomst till Beding kom bybefolkningen ned från Nangaon - sommarbyn på 4.300 meters höjd. De kom för att hälsa oss välkomna och för att motta en del förhoppningsvis nyttiga saker, som vår hemmavarande stöttepelare Erling Naess hade skickat med oss för utdelning till varje hushåll. Det mest slående exemplet på Bedingfolkets gästfrihet och deras trygghet inför främlingar var nog den inbjudan jag fick två dagar efter ankomsten, nämligen att bo hos Delung Pasang, lama i Bedings kloster. Det visade sig att han ville låta mig sova inne i ett litet tempel rakt under tre stora förgyllda buddafigurer och ett fantastiskt tibetanskt bibliotek, där varje bok var placerad i en nisch med konstnärligt utskurna ornamentsramar.

Varje morgon och varje kväll kommer laman in i detta rum, slår på en trumma, ber, lägger sig ned tre gånger framför de tre buddabilderna och tänder rökelse. På morgonen fyller han skålar med vatten på gesimsen framför buddabilderna och böckerna. Varje natt somnar jag in vid ljuset från de flämtande oljelamporna på denna gesims. Jag blir aldrig ombedd att flytta mig eller mina ägodelar under ceremonin. Ibland avbryter han bönen ett ögonblick, tittar på mig och ler. Det är som om han ville säga: "Jag vet att du inte är buddist, men det gör ingenting. Jag för min del måste göra detta, ty det hör samman med min tro.

Jag upptäcker anledningen till att jag blev ombedd att bo i templet: det är helt enkelt det bästa rummet i byn. Något motsvarande i Europa skulle t ex kunna vara att en ditrest icke kristen kines genast blev inviterad att bo i byns kyrka - framför altaret - och under själva gudstjänsten aldrig blev ombedd att flytta sig. Religionen, dess ritualer, dess musik och konstnärliga utförande i övrigt, tillhör sherpafolkets vardag. Den är inte förbehållen enbart söndagen. Det blev mer och mer klart för oss under vistelsen att religionen för dem inte är "religion" i vår mening, utan ett fantastiskt mångsidigt nätverk av kontakter mellan människorna inbördes och mellan dem och den omgivande naturen. Det religiösa livet är den viktigaste delen av en totalkultur som håller gruppen samman och hjälper människorna att leva "med överskott", trots mycket knappa resurser.

Men Beding är inte något paradiset för romantiker. Folket måste arbeta hårt från barnsben och de plågas av vissa sjukdomar, ungefär som människorna gjorde i vårt medeltidssamhälle. Tuberkulosen är utbredd, barnadödligheten är ganska hög, en del dör av lunginflammation o s v. För att komma till läkare måste man ta sig fram - eller bliaturen - sex dagar i en terräng där nordbor skulle ta med sig rep och nödraketer. Tack vare vår sjukvårdslåda blev vi genast betraktade som läkare. Kort efter ankomsten blev en kvinnaaturen fram till oss. Två månader tidigare hade hon trampat i en eldstad med ena foten. Man hade lindat en smutsig trasa om brännsåret. Nu är hela foten täckt av en sårskorpa och en flytande massa når upp över ankeln. Folk står på långt avstånd och håller sig för näsan.

Arne och Nils förbereder sig att slå läger på Tseringmas sydvägg, medan jag ensam stannar kvar för att filma.

Jag har ingen aning om vad man bör göra med sådana skador. Kvinnan har hög feber. Plötsligt är jag mitt uppe i det hela: bandagebyte och bortskärning av döda vävnader, antibiotika varje morgon och kväll. Det var ju inte för detta jag kommit hit, men uppgiften har blivit påträngande och självklar. Den geleaktiga känslan i magen och skälvningen i fingrarna är märkligt nog borta i och med att jag byter hennes bandage för andra gången. En dag gråter kvinnan. Jag ber vår tolk och dagliga medhjälpare att fråga henne om det gör ont. Hon säger nej. Hon gråter därför att alla hade slutat upp med att hjälpa henne, men nu finns det åter någon som tar sig an henne.

På något sätt förändras hela färdens innehåll i och med detta. Det som var avsett att bli en "äventyrlig upplevelse" av fjäll och färgrik kultur blir i stället en upptäckt av ny betydelse tack vare omsorgen om sår, blod och människohud. I stället för en övning i "enhet med naturen" genom fjällvandringar med "lugn i sinnet" blir jag motvilligt kastad ut i en nervös och svettig aktivitet för att rädda livet på en människa, en främmande människa som jag inte kan utbyta ett enda ord med. Vi uppnår ändå en märklig kontakt. Detta att uppgiften är konkret och bestämd, förståelig både för sherpafolket och mig - att smärta och glädje, liv och död, tårar och leenden är någonting gemensamt, oavsett kulturellt och etniskt avstånd - understryker en intensiv känsla av livets och naturens enhet och gemenskap. Detta sker på ett annat sätt än väntat - inte uppe bland fjälltopparna, utan nere i "stenrasbyn" vid foten av Tseringma, "livets moder".

Himalayas fjälldalar skapar en karg "livets ytterzon". Människorna överlever bara genom sammanhållning och ömsesidig hjälp. De "tar vara på sig själva genom att glömma sig själva", som det heter i en centralbuddistisk levnadsregel. Västvärlden är genom sin naturnedbrytning ifärd med att skapa en "livets ytterzon", där vi för att överleva verkligen måste lära oss att praktisera en sådan regel.

En dag är Bedings folk och boskap åter hemma från säterbyn. Potatis tas upp från ett myller av små terrasser mellan stengårdsgårdar och folk är sysselsatta med att slå gräs och löv för vintern på de branta sluttningarna runt byn. Genom det ständiga älvbruset från dalen kan man höra de unga flickorna sjunga, medan de svingar skärorna på avsatser och sluttningar.De sjunger med höga, gälla röster så at tdet skall höras långt bort - till andra ungdomar som arbetar på andra grässluttningar.

Vi får lust att äta kött och frågar, om man kan få köpa ett får. Vi dödar inte här, säger laman. Men ibland vankas det kött ändå: det händer ofta att en jak eller ett får halkar utför stupen. Av en 25 år gammal ko tillreder men en dag rökt köttmat. En gamling i grannhuset sitter en hel vecka och skär in tibetbuddistens viktigaste bön:" Om mani pe'me hum": "A, juvel i lotusblomman"- i djurets horn. Laman leder ceremonin, där hornet blir välsignat och sedan placeras det mellan bönetavlorna i Bedings "chörten", det religiösa stenmonumentet på älvsluttningen.

- Vi måste visa tacksamhet gentemot kon och mot Buddha, säger den gamle. Hon har hjälpt oss i många år, fött 23 kalvar och givit mycket mjölk.Hon har också varit ett gott sällskap. Vi frågar dem om deras moraliska och religiösa normer. Det är synd att slå ett djur. Det är också synd att fälla ett träd om det inte är absolut nödvändigt, d v s när det behövs ett nytt tak eller en ny bro. Det är inte heller rätt att plocka en blomma. Det visar sig att flera av de religiösa föreskrifterna syftar till att ta vara på naturen. Aterväxttiden i skogen är t ex så lång och de användbara träden så få, att större hyggen skulle ge dåligt resultat. En nedhugning av skogen skulle också öka erosionen och översvämningsrisken. Ved får sherpafolket genom att samla ihop torra kvistar och nedfallna trän.

En av huvudreglerna är att man inte skall döda. På vår vandring till säterbyn en dag seglar en gulbrun örn med en vingbredd på närmare fyra meter förbi oss på bara 10 -15 meters avstånd. På min fråga om den någon gång tar smådjur bekräftar man detta: - Men den har inte behov av mer än att vi kan undvara det. Den hör hit liksom vi och ibland behöver den kanske något av det som vi har fått för mycket av.

Att skörden bärgats och att hemflyttningen från sommarbyn är avklarad markeras av den fantastiska tio dagar långa"dörsemcloa"-festen - ett slags tacksägelsefest efter höstskörden.

SKYDDA DEM FRÅN TURISM

Skördefesten förbereds under flera dagar. Byn är delad i arbetslag som i tur och ordning varje år sörjer för festens praktiska detaljer. De ordnar med mat till munkar och äldre invånare, som skall koncentrera sig på ritualen. De fraktar torrved från urskogen bortom älven till lagret i templets kök o s v. På kvällarna sitter en grupp munkar och andra män och formar fantastiska dorma-figurer av mjöl och fett.

Dessa skall ställas upp i templet och på andra ställen och ersätta liknande figurer från föregående år. De erbjuder mig att sitta tillsammans med dem för att lära mig att tillverka figurer. De pratar, retas med varandra, skrattar, dricker te (med salt och smör i) och äter starkt kryddad stuvning till långt in på natten.

Innan den egentliga festen börjar sker en speciell ceremoni hemma hos varje familj. Laman eller en munk kommer på besök och mässar sig igenom en hel tibetansk bönebok. Detta varar i timtal. Mässandet försiggår under konstant slående på trummor och cymbaler i en rytmisk synkoperad stil som påminner om jazz. Huvudpunkten i ceremonin är det avsnitt, när en gammelmor i familjen stiger upppå en sluttning invid huset, ber mot den uppgående solen och lägger lite ull, ost, smör, potatis och dylikt på ett bål. På familjens vägnar ger hon på så sätt uttryck för deras tack för skörden, en försäkran om att hennes släkt kommer att behandla allt levande ödmjukt och varsamt och bidra till ett fredligt samarbete i byn och en önskan om tillräcklig skörd under det kommande året. Det är en viktig förutsättning, att en kvinna spelar denna centrala roll: moderssymbolen är hos sherpafolket starkt sammanflätad med en kultur som har jämvikt, harmoni, naturens livsduglighet och mänsklig sammanhållning som grundläggande målsättning. Sherpafolkets heliga fjäll är också kvinnliga symboler.

Den stora gemenskapsfesten är en upplevelse av mångfaldig och stilsäker färgprakt, förvånandsvärd i detta samhälle, som efter vår västliga uppfattning är fattigt, litet och primitivt. Den vittnar om ett kulturöverflöd som omfattar och engagerar alla i samhället. Inne i och runt Gombalen, templet, genomgår munkarna och andra bybor en ritual som faktiskt tar 10 dagar att utföra och då tar man ändå en del av nätterna till hjälp. Man läser eller sjunger från tjocka tibetanska böcker, i regel med så djupa stämmor, att det låter som ett brummande - eller på avstånd som dundret från oavbrutna snöskred ned i djupa fjällklyftor. Det verkar som om själva ljudeffekten är viktigare än melodin. De enskilda deltagarna lyssnar på varandra och fyller ut de övrigas intervaller liksom för att i varje stund åstadkomma en så konstant ström av ljud som möjligt. Under de längsta sekvenserna av detta mässande, där bestämda rytmiska figurer ständigt repeteras, verkar det ibland som att enskilda deltagare faller i trans. Lokalen är halvmörk, blott enstaka oljelampor brinner.

Munkarna och de bybor som för ögonblicket har tid att delta sitter runt väggarna. Ibland flyttas ljus, dorma-figurer, flaggor och rökelsestickor till och från fantastiska upphöjningar mitt på golvet. Allt sker rytmiskt. De musikinstrument man använder är jättetrummor, cymbaler, speciella varianter av kastanjetter, tamburiner och xylofoner, klockor, klarinetter och sju meter långa kopparhorn. De sistnämnda kan skjutas ihop som teleskop för att kunna fraktas längs hala bergshyllor upp till sommarbyn och ner till vinterbyn igen. Vid dessa tillfällen blåser man också i trumpeter, tillverkade av människoben. Dessa används för att skrämma bort farliga eller hotande naturandar. De ben som är mest lämpade härför kommer från döda förbrytare, omtalar Pasang. Dessa har närmare förbindelser med de onda andarna. Dessutom föredrar man ben av indier, därför att dessa är längre och ger bättre ton än små sherpaben, tillägger han.

Även dans ingår i ceremonin - en slags långsam, otroligt invecklad balett, genomförd med en balans och säkerhet som om tyngdkraften hade försvunnit med hjälp av trolldom. Ett par gånger strömmar alla deltagarna ut ur Gombaen för att gå i procession. En av dessa processionerna varar en halv dag och går otroligt långsamt runt Gombaen. Deltagarnas starkt gula, gyllene och röda dräkter och mässor, deras banor och musikinstrument lyser som blommorna i en kinesisk kejsarpark mellan jättestenarna i röset.

På bestämda platser läser man och spelar, föremål sätts upp på tempelväggen, heliga stenar grävs ner o s v. En skara barn följer storögda efter. Här som överallt annars får vi det intrycket att alla samhälls-medlemmar är mycket religiöst engagerade. Samtidigt tar de inte sina religiösa ceremonier särskilt högtidligt: om ett barn t ex under en ceremoni kommer inrusande i templet och slår på en trumma sker tillsägelsen endast i mycket milda ordalag.

På skördefestens sista dag kommer invånarna från grannbyn - flera mil avlägsen - på besök. Alla är klädda i sina finaste dräkter och bär smycken som används från generation till generation. Det dricks enorma mängder chang och det hela avslutas med folkviselekar i Bedings största hus. Deltagarna, män och kvinnor om varandra, håller varann om ryggen och bildar en lång kedja och "musiken" består av deras gemensamma sång och det rytmiska stampandet av fötter mot golvet. Jag får gärna vara med, men har stora svårigheter att lära mig de rytmiska mönstren.

De skiftar mellan 3/4, 4/4, 7/8 o s v, medan tempot varierar från nästan stillastående till hektiskt och explosivt. Varje sång berättar en lång historia om livet i dalen och på fjället, om djur och väder, om hemlängtan och om längtan mellan älskande. Mönstret blir allt tydligare: all kulturell utveckling ger uttryck för strävanden att söka och att finna sammanhängande förklaringar till problem och fordringar som uppstår i kampen för tillvaron under århundraden eller kanske årtusenden i en karg isolerad miljö. Efterhand har sherpafolket byggt upp ett enormt lager av kunskap om hur naturen kan utnyttjas utan att ödeläggas. Detta utnyttjande sker idag med en så stark variation och en så hårt inrutad årsrytm i arbetet, att man aldrig kommer nära själva överlevnadsgränsen. I stället ges utrymme för uppfinningsrik hänförelse inom det som vi skulle kalla konstnärlig och social utveckling. Men poängen är att det kulturella överflödet samtidigt är av en sådan art att det styrker gemenskapen, understryker lojaliteten och svetsar samman folket. Hos sherpafolket är det ingen skillnad mellan arbete och fritid, mellan folkkultur och elitkultur, mellan mål och medel. De konkurrerar - men i första hand om vem som bäst representerar den gemensamma nyttan, vem som visar mest lojalitet. Efter denna princip väljer de sina ledare. Alltså inte genom en karriär byggd på individuellt utkonkurrerande, så som oftast är fallet hos oss.

Sherpafolkens barn deltar direkt i "de vuxnas värld". En värld, där klara gemensamma uppgifter faller på varje samhällsmedlem efter lämplighet och ålder. Ungarna leker ofta på egen hand runt om i landskapet, men det de sysslar med ger samtidigt träning i att bemästra samhällets uppgifter. Deras föräldrar älskar dem och omfamnar dem ofta. Men de sänder dem också gärna på ensamma tvådagarsmarscher till fjälls efter kreaturen redan i 8 -10 årsåldern. Och det är till och med bättre än att leka: Hos sherpafolket är det synd att hota ett barn eller att få ett barn attgråta - men det behövs tydligen inga hotelser för att få ungarna med i det dagliga arbetet i detta samhälle. Ett sådant samhälle kan knappast ha behov av yttre kontroll t ex i form av omfattande regler eller överhet. Livsuppgifterna och kulturen är ett och samhällets styrning är uppbyggd genom seder och bruk i varje samhällsmedlem. Sherpasamhället är ett av de samhällen som har lyckats bäst med att kombinera detta med stor individuell tolerans. Det uppvisar på denna basis en avancerad form av .

demokrati Beslutsuppdrag går runt eller avgörs i regelmässiga val. Uppdragen fördelas på många, och sådana beslut som angår alla fattar man på stormöten. Det är frågan om att få största möjliga nytta av den gemensamma uppfinningsrikedomen: Många har ställt sig tvivlande till att sherpasamhället kan ha alla dessa kvaliteter. Jo, det verkar faktiskt så. Men utifrån den moderna västvärldens erfarenhet måste det vara svårt att inse detta.

Det kallades till stormöte för att diskutera tillvägagångssätt att få Tseringma skyddat mot bestigningar. Det visade sig, att ett starkt krav om skydd hade 100-procentig uppslutning i Beding, och namn och fingeravtryck uppfyllde snart en lång lista. Man hade bara inte tidigare trott att det skulle hjälpa med att uppvakta centralregeringen för att t ex stoppa "vita" bestigarexpeditioner. Vi lovade bästa möjliga stöd, nationellt och internationellt, ocdet blev bestämt att den sittande byhövdingen skulle följa med Arne till Katmandu för att framlägga önskemålet för regeringen. Arne hade kommit ner från lägren "B" och "C" uppe i Tseringmas sydvägg för att försöka bli kvitt en infektionssjukdom. Men intet hjälpte,och så begav han och hövdingen sig iväg mot huvudstaden, medan jag kravlade mig upp till Nils i läger "C" på 5.000 meters höjd. Häruppe använde vi dagarna till korta klätterturer runt på bergväggarna och till fjällhyllor, när fjäll och väder medgav det, och vilade oss dessemellan i lägret. Nils var redan en bit på väg att komma "i rytm" med landskapet, sol och måne, väder och vind och med sin egen kropp - och jag gjorde nu försök i samma riktning. Uppstigningar i den tunna luften måste försiggå i ett långsamt, avpassat tempo, eftersom vi inte skulle pressa oss för att nå någon topp. Det visade sig, att vi på grund härav och för att vi hade flera veckor till förfogande, så småningom fick ett oväntat utbyte av den tunna luften. Den ledde till en slags koncentration inombords och till en märklig intensiv upplevelse av vår kropp och dess beroende av luft, temperatur, sol, tyngd, branter, spänning, avslappning o s v. Använde vi en nerv eller muskel fel gav den tunna luften oss omedelbart sitt straff: sinnen och tankar fungerade sämre. På grund av den gradvisa höjdanpassning som vi hade genomfört undgick vi helt och hållet huvudvärk och höjdskräck (t om upp mot 6.000 meter senare i Lapcha). Vi upplevde nu ett "rus" som inte var av det slaget och inte heller en känsla av utmattning, utan i stället en slags intensiv ochklar upplevelse av att delta från "hjässa till fot" i ett direkt samspel med fjällnaturen.

Vi tillämpade kanske samma princip som Bedingsamhället: luften var den "knappa resurs" som här tvingade oss till jämvikt. Och även vårt mål var att livet skulle gå vidare - det skulle inte pressas ner till nollpunkten genom att erövra en fjälltopp.

Till allt detta kom också den otroliga jungeln av toppformationer runt omkring oss - alla obestigna - samt kontrasten mellan ljusgnistrande isväggar mot ett blåsvart himlavalv nära oss och den frodiga dalen i mörkt brinnande höstfärger djupt under oss. Vi kände den starka doften av rhododendron, som solen svepte ända upp till oss, som klättrade på Rolwallings snötäckta tak, rytmen mellan snöfall och snöskred, mellan middagssolen på klipputsprången och iskalla nätter med ljudlösa, oavbrutna blixtrar i molnbankar som fjärran snölyktor. Vi upplevde dagar med solreflexer så intensiva, som om snömassorna skulle vara laddade med eldar,och spänningen mellan att flämtande klamra sig fast vid en tältstång under stormnätter och att lugnt och stilla lapa sol under vindstilla dagar.

Europa - vårt eget hektiska konsumtionssamhälle - blev under dessa veckor något fjärran överkligt, meningslöst, en slags gräll narkotisk mardröm i kontrast mot den sanna verklighet som vi nu äntligen kände nära oss. Kontrasten underströks av att vi - Lachpa, Pasang, Nils och jag - under alla lugna vilodagar samtalade om det liv som präglade sherpasamhället och om hur detta allt mer hotas av vår civilisation, speciellt i sherpafolkets viktigaste bygder i Khumbu - Lachpas och Pasangs hemdistrikt - genom erövringsexpeditioner, byggandet av hotell och flygplatser, pressen att utnyttja sherpafolkets natur och "atmosfär" för massförsäljning av paketresor i "Hillarys fotspår". Lachpa och Pasang ansåg, att det bara var en tidsfråga innan Rolwaling-dalen skulle få erfara detsamma. Den hade just öppnats för turisttrafik.

Strax efter vår nedstigning till Rolwalings "första avsats" fick vi bevis på detta: två resebyråer kom en dag förbi med 30 européer. Starka försök till kommersiellt utnyttjande av Bedings tempel,och religiösa ceremonier visade sig vara en del av broschyrens innehåll, och hade redan betalats i Europa.

Senare - när Nils och jag var på väg tillbaka till Katmandu över Tesi Lapchapasset, Khumbu och Everestdalgången - fick vi direkt uppleva resultatet av detta slags kulturförbrytelse: projekt som i Europa påstås vara "hjälp till den fattiga sherpabefolkningen" visade sig bestå av sådant som byggandet av en flygplats på lokalbefolkningens bästa jord. Man utnyttjar en ekonomiskt svår situation på grund av dåliga skördar till att bygga ett lyxhotell med hjälp av underbetalda dagsverken.

Man tömmer sherpafolkets dricksvattenreservoar för att fylla badkaren i hotellet o s v.

Det kändes som en chock att sitta på jumbojeten hem till Europa med stereomusik och amerikanska färgfilmer med sängintriger, problem som skulle vara totalt oförståeliga för en sherpafamilj. Djupt under vårt mäktiga lyxflygplan rasade kriget mellan Bangladesh och Pakistan - ett resultat av vår kulturs erövringsexpeditioner och uppdelning av världen för våra egna fördelar. Tio vandringsdagar bakom oss låg upplevelsen av sherpafolkets fattiga fjällstugor och varma mänsklighet, av en enkel livsform, som i verkligheten är en äkta och tätt sammanfogad mänsklig mångfald, en rikedom av möjligheter och samband av samma slag som naturens egen jämvikt och dess överflöd.

FORTS. I NÄSTA UTGÅVA.

Föreningen för Ekofilosofi har verksamheter på lite olika plan. Vi har bl. a. Forum för ekofilosofi, verkstäder, sommarträff och studiecirklar på Zoom.

Vi har också en **mejllista**, som du kan anmäla dig till, skicka ett mejl till: **info@ekofilosofi.se**.
Läs också mer på vår hemsida, **www.ekofilosofi.se**.

Forum för ekofilosofi - vi samlas två gånger i månaden till samtal på Zoom och diskuterar olika teman, för att fördjupa de ekofilosofiska frågorna. Är du intresserad att vara med, ta kontakt med Mikael Jedhamre (mikael.jedhamre@gmail.com).

Ekofilosofiska verkstäder - två per år (april/oktober). Här diskuteras olika teman med ekofilosofisk anknytning. Hålls vanligtvis i Älvsjöhyttan, Värmland hos Pia. Hör av dig med frågor till Pia Skoglund (pia.alvsjohyttan@gmail.com).

Sommarträff - vi träffas i Svågadalen en långhelg på sommaren för ekofilosofiska samtal. För mer info ta kontakt med Helmuth Klingenberg (helmuthklingenberg@gmail.com).

Studiecirklar - vi träffas på Zoom och samtalas om litteratur, poesi, konst osv. som är av ekofilosofisk relevans. Är du intresserad av att delta så hör av dig till info@ekofilosofi.se.

Dessutom rekommenderar vi **Sofiresor** (www.sofiresor.se) för dig som vill resa (lokalt eller ut i världen) med ett ekofilosofiskt perspektiv.

FÖRENINGEN FÖR EKOFILOSOFI

Föreningen för ekofilosofi är en politiskt och religiöst obunden organisation.

Föreningens syfte är att vara en mötesplats för personer som är intresserade av ekofilosofiska frågeställningar, sprida information om ämnet ekofilosofi och för att bidra till att lyfta ekofilosofiska perspektiv i samhällsdebatten. Verksamheten innefattar kurser, studieresor och träffar. Alla medlemmar är välkomna att bidra till föreningens verksamhet, som vänder sig till intresserade från hela Skandinavien.

Styrelsen:

Pontus Örtendahl, ordförande
pontus.ortendahl@gmail.com,
072-5011900.

Anna-Lena Bohlin, sekreterare
annalenabohlin@gmail.com,
070-4807484

Katarina Midskog,
katt-bridge@telia.com,
070-7473733

Helmuth Klingenberg,
helmuthklingenberg@gmail.com,
070-6468572

Mikael Jedhamre, tidskriften
mikael.jedhamre@gmail.com,
+47 41388726

Adress och e-post:

c/o Pontus Örtendahl, Westby Gård,
669 61 Deje

info@ekofilosofi.se

För generella frågor, om
medlemsskap, verkstäder, resor
osv.

styrelsen@ekofilosofi.se

För specifika frågor om föreningens
verksamhet, organisation och förslag
till aktiviteter.

Medlemsskap:

Alla som är intresserade av ekofilosofiska
frågeställningar är välkomna som medlemmar i
Föreningen för ekofilosofi.

För att bli medlem, betala in 250 kr på
föreningens bankgiro 5438-6925 (eller swisha
1230890764) och skriv "Medlemsavgift 2022",
ditt namn, postadress, mejladress och telefonnr.
Skicka samtidigt ett mejl till info@ekofilosofi.se
och skriv att du är ny medlem och vill bli tillagd
på e-postlistan.

Bor du inte i Sverige? Ta kontakt på
info@ekofilosofi.se, så hjälper vi dig att bli
medlem.

Som medlem får du info om aktiviteter som
anordnas av föreningen, stöder föreningens
verksamhet och du har också möjlighet att
påverka vad föreningen ska hålla på med. Du har
också rösträtt på årsmötet.

**Som medlem i Föreningen för ekofilosofi får
du också delta gratis på alla föreningens
verksamheter (verkstäder, sommarträff,
Forum för ekofilosofi osv.).**

**Du får också vår digitala tidskrift utskickad
på mejl 4 ggr/år utan kostnad.**

Redaktör för tidskriften:

Mikael Jedhamre, mikael.jedhamre@gmail.com

Föreningens hemsida:

www.ekofilosofi.se

The background is an abstract, textured composition. It features a mix of dark, muted colors like grey, blue, and black, interspersed with lighter, more vibrant tones of yellow, orange, and white. The textures appear to be layered, with some areas looking like thick, expressive brushstrokes and others like fine, delicate lines or splatters. The overall effect is one of dynamic movement and organic complexity.

FÖRENINGEN FÖR EKOFILOSOFI

www.ekofilosofi.se

info@ekofilosofi.se